

משה זאב זארגער

רב ומו"צ בהעדה החרדית

מח"ס שו"ת "וישב משה" ושא"ס

עיה"ק ירושלים תובב"א

חודש מרחשון תשפ"ג

בעז"ה.

א. בענין פשוטו של מקרא

ע"ד אשר התריעו רבים כבר אודות ביאורים שונים ובהם "פשוטו של מקרא" ועוד, והנה שונה ביאור זה מכל הביאורים שהגם שיש לפקפק בכמה דברים, אמנם זהו גרוע מכל אלו במה ששללו שדברי רש"י אינו פשוטו של מקרא, וזה מוריד כח תורה שבעל פה שהוא יסוד הכל, וכבר אמרו גדולי עולם שרש"י בגמ' הוא רש"י, ורש"י במקרא הוא גמרא, שהתורה שבע"פ קיבלנוה יחד עם המקרא בלי הברל. והנה אינו מהחדש, ומי אינו יודע מביאור הרמ"ד מבערלין שהחריב את כל העולם בביאורו, וכתב בלב העברי שהמהר"ם שיק שאל את רבו החתם סופר זי"ע מה עוול מצאו בביאורו עד כדי כך, שכל גדולי עולם כעין הנודע ביהודה וההפלאה ועוד קללוהו ושמיתוהו אותו וגם את ר"ה ויזל ימ"ש, והרי בכל דבריהם ציינו מראה מקומות לספרים הקדושים, ועיקר המעם היה לפי שהוציא פירושי התורה שבע"פ והאמונה המתורה מביאורם ופירשו בפשוטו.

ומראש צורים אראנו, בגמ' (דף ס"ג ע"א) אמר רב כהנא כד הוינא בר תמני סרי שנין הוה גמירנא ליה לכולי ש"ס, ולא הוה ידענא דאין מקרא יוצא מידי פשוטו עי"ש, ומבואר שמנהג זה הוא מקבלת התורה שלמדו כל דרושי הגמ' במקרא שהוא תורה שבע"פ ולא למדו פשוטו כלל, עד שגמרו כל הש"ס, (והגם שיתבאר להלן שאינו פשוטו שלהם וכיוצא בהם).

והמעם כתב רבן של ישראל מציל הדורות מההשכלה הנוראה מרן החת"ס זי"ע (בדרשותיו בדרוש לפרשת בשלח שכנראה שהוא הדרוש הראשון למלחמתו מלחמת ה'), שזה למדו מנותן התורה ית"ש, שתיקף ביציאתם ממצרים, והיו בהלכות דרך ארץ כתרנגולין מנקרים באשפה, כמ"ש יומא (דף ע"ה ע"ב), קירבם מיד לפני הר סיני במעמד הנבחר, והראה להם מה למעלה ומה למטה, ועדיין נשאר להן רוע מנהגן ותלונותם במדבר, והמעם הסביר מרן החת"ס וזה לשונו, כי אי אפשר להבריל בני ישראל מיתר העמים וכו' ולא ללמוד במה שהם משתוים עמנו, ואפילו לא מקרא ע"ד הפשוט, כי חיש מהרה יתפך לב האדם לשוב להמונם, אם לא ירחק בתכלית הריחוק, ולא היו זוכים להגיע לאמיתות התורה והאמונה וכו', וכן בנינו וזרעינו אם ילמדו בתחילת גדלם פשטי המקראות וכו', אז טרם יגדלו ויגיעו לחלק הדורשים ותורה שבע"פ שהוא העיקר כבר בחרו בהפקירא, כאשר עינינו רואות בדור הרע הזה מכמה מדינות (כוונתו לדייטשלאנד וגרורותיה) שאין אחד מאלו הבנים שלא יצאו מהדת וכו' עכ"ל, וזה אינו רוח הקודש גרידא, שההשכלה שהכניסו בתחילת בשנות התק"מ, ועד שנת תקע"א עבר ל' שנה, והפירות הבאושים מלאו כל אשכנז בידם ומערין וכל סביבותיהם והבן.

והנה זה ניחא שרב כהנא לא למד פשוטו ש"מ, וגם מה שלמד היה אחר שגמר כל הש"ס, אבל היתכן שלא ידע מזה כלל שאין מקרא יוצא מידי פשוטו, אפילו נאמר שאמרו לו רבותיו שאין ללמוד כן עד שילמדו כל הש"ס, אבל עכ"פ היה לו לדעת דבר שכזה, כמו שעשו היום שהדפיסו פשוטו של מקרא עם פירש"י יחד, ועל כרחק שהממינו מכל הצעירים כל פשוטו של מקרא עד שילמדו כל קבלות ופירושי חז"ל, ובלשון הגמ' "גמירנא כל הש"ס", והמעם שלא יכשלו בה ויסתכנו, כיון דשאני ביאור פשוטו שהוא דבר המביא לידי מינות דמשכא, וכעין זה כתב הנצי"ב בהקדמתו להעמק שאלה שהמחבר פי' על התורה ולא עמד על דעת חז"ל, יש לחוש שהוא אפיקורס עיי"ש.

ועי' מש"כ החיד"א בשם הגדולים על האבן עזרא וכן יש על עוד הרבה ראשונים וקדמונים, שבמקום שפירשו בפשוטו דלא כפירושי חז"ל הוא ממה ששלטו ידי זרים בפירושם ולא נכתב על ידיהם עיי"ש (והארכנו במקום אחר שכל הספרים שנרפסו בתקופת המשכילים מהקדמונים צריך בדיקה מי הוא המו"ל, שאפילו שהכת"י אמת כמעט אין ספר שלא פשטו ידיהם המוזהמות בהם, לערב כל הכפירות שלהם בפנים, ועי' מה שכתבנו בשו"ת וישב משה ח"א סי' ע"ה ע"ד הבשמים ראש).

ב. הפשוטו של זמנינו

והנה כל זה בפשוטו שהיה בימי חז"ל, שאחר שידעו הדרש למדו גם פשוטו, אבל פשוטו של מקרא שאנו דנים בה היום, אינו פשוטו של מקרא, רק פשוטו של אבות ואמהות וכל רבותינו הקדושים לעשותם כאנשים פשוטים רח"ל.

והנה כל אחד יודע שהקטנים שלומדים חומש ורש"י כמו שלמדו בכל הדורות, מלאים עם יראת שמים בעיקר מלימוד הזה, שנכנס בלב התינוקות לכל ימי חייהם, ואפילו שיש מהם נושרים אינו דבר חדש, וכתב החת"ס (שם) שגם המשכילים בזמנו טענו שיש הרבה רקים ופוחזים מחינוך שלנו, וכתב שבכל זאת הם אע"פ שחטא ישראל הוא כל זמן שאין בלבו שום ספק ביסודות האמונה אבל בלימודיהם הם נוטים לאפיקורסים עי' שם לשונו הנורא, והיטב אמר רב גדול אחד בזמננו שהצעירים היום שמעמו טעם הליכה ועוד, הם אינם נושרים רק מנותקים, שהנושרים הרי יחנכו את ילדיהם בכל מאמציהם בת"ת וישארו מהם דורות, בהיפוך ממה שראינו שמרוב המתחכמים שלמדו חכמות הגוים ופשוטו של מקרא יחד עם התורה"ק, שבהמשך ניכרים מאוד בגדלותם, ובפרט ביוצאי חלציהם וברובם ככולם לא נשאר מהם כלום רח"ל (ועי' רמב"ן פ' נצבים עה"פ פנ יש בכם שורש פורה ראש ולענה ח"ס פ' שופטים).

ודי לנו בזה שגישמו בפרשת הדודאים, במה ששינו מפרש"י הק' שכתב שלא היתה מתאוה ומחזרת להרבות שבטים, והם כתבו שלא היתה מתאוה שיהיה לה בנים ולא הסתפקה בארבע בנים שלה, מנושמים וגסים ומגלי פנים (ואינו מכיר ואינו רוצה להכיר מי הוא המחבר שאין המכתב נגד אלו או אלו, רק נגד הנושא), האם שייך השנה כל דהו בדרכי האמהות הקדושות להרבות צרותיהן לבעליהן שהוא נגד המבע לגמרי, וזה קדושת השבטים הנוראה שאין לנו מושג בהם, הלא מראש צורים אראנו מגבעות אשורנו שפירשו חז"ל שגם בלעם הרשע התקנא באבות ואמהות הקדושות שבגוים לא יתחשב, והא לכם לשון הספורנו שם - שהוא מגדולי הפשטנים שבמקרא - שהיה ענין התולדה אצל האבות כמו אצל אדם ואשתו קודם החטא שלא היתה כונתם בו להנאת עצמם כלל רק להקים זרע לכבוד קונם ולעבודתו, וכן כתבו כל המפרשים.

ג. ההשכלה החדשה - ומלחמת הח"ס והגר"א וכל גדולי עולם.

והנה בביאורים כאלו שנדפסו המקרא כפשוטו בצד רש"י הקדוש שהביאור מושך יותר כעין מינות דמשכא, הם מקררים כל האמונה בילדינו הקדושים, שהצורים והגבעות אבותינו ואמותינו הקדושות היו אנשים ונשים גסים כמו כל הנשים, ובוה נעשים הילדים ר"ל מנותקים מכל הקדושה והטהרה שמקבלים בתדרים הקדושים האלו, וגם החטא שגם במחיצותינו הקדושות שב"ה אין מקבלים כסף מהכופרים ואין תכנית הליב"ה וכל תכניות הלימודים שבחו"ל, נכנס בחלקם הביאור הזה נגד המסורה לכלות ולנתק כל מין קדושה מדורותינו ר"ל, וראיתי גם דברים מופשים בהם שנראה שהוא כמו מומר להכעיס לעקור הפירוש הפשוט בעין כל שהוא נמצא דוקא ברש"י ולכתוב בטפשות פירוש אחר ואכמ"ל, ואוי להם למלמדים שמכניסים זאת בתלמידיהם ודם והתלמידים ודם וזרעיותיהם מידיהם יבוקש.

וכמדומה שבאם חלילה יתארך הגלות, אז ירשמו כותבי דברי הימים "תקופת השכלה שניה" משנות ה'תש"ס-ע והלאה, הן מצד החינוך והן מצד ספרי המשבילים, כיון שתקופת ההשכלה הראשונה שהיה משנת תקמ"ג עד סוף שנות תר"מ שהשמיד שבטים שמונים אחוז מכלל ישראל נאבד בתהום הנשיה, והתחיל תקופת הציונות ובשנים אלו שהציונות עם הכוחי ועוצם ידי פשט את הרגל, גבר הס"מ והתחילה "תקופת השכלה השניה" בלי יודעים שהוא הוא אותו קליפה נוראה רח"ל.

וכבר ידוע מה שהובא בעליות אליהו שאחד מתלמידי הרמ"ד הגיע לווילנא (לפי מקורות אחרים הוא שלמה מיימון בעל גבעת המורה הידוע), ואמר על מה שמנו חז"ל עשרה לשונות של שמחה, שדציה אינו בכלל, ומ"ש חז"ל ורש"י אינו פשוטו של מקרא, ונודעזע הגר"א בכל גופו והלקוחו שם מלקות וענשוהו קשות על בנותו דברי חכמים, וידוע שגם הרמ"ד התפלל כל יום בביהכ"נ ג' תפילות ככל אדם ובסופו השתמדו כל בניו ורוב תלמידיו רח"ל, ובסופו לא נשאר ממנו זכר בקרב ישראל, וראש הלוחמים נגדם מרן הח"ס ואחריו תלמידיו זי"ע הצליחו יותר מבכל מקום להעמיד עולה של המסורת של מרע"ה בלי שינוי עד היום, והוא הוא ראש אמונת אומן, שכל גדולי ישראל בכל המקומות ובכל הדורות הביטו אחרי משה, כי קרן אור פני משה יותר מכל גדולי הדורות, לידע האריך להנהיג עם בני ישראל שישארו תלמידי מרע"ה בלי שינוי, וכל גדולי עולם שרצו שלא ימעדו אשוריהם מדרך האמת, למדו בספריו שהם לשעה ולדורות, שלא כאותם אנשים שעל כל דבר התחברות לרשעים, יאמרו אין לנו כתפות הח"ס שאסר כל שינוי, ומחר יאמרו שאין להם כתפות מרע"ה שאסר להם שם"ה לאוין שהם שם"ה בעיות בשבילם, וכל העוסק בספריו ובפרט בדרשותיו לידע מה דעתו לא ימעדו אשוריו ומהם ישארו הדורות לעולם.

ד. ללמוד רק הפירושים שקיבלנו מרבנותינו הק'

ועוד זאת ראיתי בציוניהם כמה מהמחברים וכמדומה שהוא חלקן הגדול שהרבה מציוני בעל הביאור הוא מספרים שלא נתקבל אצלנו, רק נתחברו במדינות החושך וההשכלה להציל מה שאפשר להציל, (ששם למדו גם ספרי רמ"ד כידוע שאחד מגדוליהם עשה יזבל של מאה שנה לפנינו של בעל הביאור שהראה שתורה והשכלה הולכים יחד רח"ל ואכמ"ל), וכבר כתב הגה"ק בעל מנחת אלעזר ממונקאטש זי"ע שהצדיקים שביניהם היה כונתם שהם כרפואות לחולים מסוכנים, וברור שפירושם מסכן את הבראים ואינו בשבילנו כלל.

ולכן מ"ש מרנא הח"ס יתקיים גם בספרי ההשכלה שבדורינו שהמגרשים אותם מביתם ומכל ביהכ"נ שלומדים בהם זרענו רגליהם לא ימעד בעז"ה, ולגבי תיקון הפירוש הזה כיון שהיסוד רקוב מה שייך לתקן זאת.

והנה נתארך אגרת זו, ועוד יש הרבה בקולמוס ודי בזה כדי שכל הרוצה שימשכו דורותיו לא ירשה שום שינוי בביתו ולא ימשך חלילה אחרי מגלי פנים, ואין לנו רק מה שקיבלנו ללמוד רק חומש עם רש"י ורמב"ן כמ"ש מרנא הח"ס זי"ע, וכן הזהירו שאר גדולי עולם שאין כאן מקומם לחשבם, ודי לנו בלשונו הקדוש של מרן הח"ס בצואתו "בספרי הרמ"ד לא תשלחו יד ואז רגליכם לא ימעד".

ויהיה ה' עמנו שנהיה משארית הזה שהבטיח הקב"ה שלא תשכח מפי זרעו במסורה האמיתית שקיבלנו מסיני, ונזכה במהרה לביאורו צ"כ כשל כח הסבל מהנסיונות המשוונות שבא בדור האחרון, ויהיה ה' עמנו להמות לבבנו אליו עדי נזכה לביאורו צ"כ שאז יבדל האור מהחשך לגמרי בב"א אנס"ו.

ובאתי עה"ח למען כבוד התורה ק.

